

Plan för specialundervisningen vid Brändö grundskola

För varje elev som *intagits eller överförs till specialundervisning* uppgörs en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas (IP) inom ramen för läroplanen. Undervisningen enligt den individuella planen kan omfatta ett eller flera eller samtliga ämnen inom den grundläggande utbildningens lärokurs. Syftet med den individuella planen är att anpassa undervisningen enligt den enskilda elevens behov och inlärningsförutsättningar.

Den individuella planen skrivs av den lärare som ansvarar för undervisningen i ämnet. Undervisningen enligt IP kan ges i en liten grupp av specialklassläraren eller inom allmänundervisningen i klass av klass- eller ämneslärare i samarbete med specialläraren.

Elev, lärare, föräldrar och elevvårdspersonal samarbetar vid uppgörandet av den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas för att bäst lämpa sig för elevens behov. I planen definieras de viktigaste målen för undervisningen samt bedömningsgrunderna.

Handlingsplan för elever med specifika läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

Dyslexi

Dyslexi är en störning som tar sig uttryck i svårigheter att läsa och skriva trots **sedvanlig undervisning, tillräcklig intelligens och täckande sociala resurser**. Störningen beror på grundläggande kognitiva brister och är ofta ärftligt betingad.

Dyslektiska elever bör så tidigt som möjligt identifieras, erhålla språklig träning och mötas av ett lämpligt pedagogiskt förhållningssätt. Dyslektiker som inte får förståelse för och ett riktigt bemötande av sina svårigheter kan förlora sin självkänsla och goda självbild. Ju äldre man blir utan att få klart för sig varför man inte läser och skriver så bra och inte får förståelse och hjälp, desto sämre blir självbilden.

Dålig självbild blockerar inläringen, passiviserar och förhindrar utvecklingen av ett medvetet tänkande då det gäller att hitta inlärningsstrategier åt sig. Eleven tar avstånd från skolarbete och tänkande, tar inte risken för flera tydliga misslyckanden.

En viktig del av det pedagogiska arbetet handlar därför om att hjälpa eleverna att få en mer positiv självbild och större mod i sitt tänkande. På det här området finns ingen snabb lösning, utan mycket förståelse, tålamod och individuell hänsyn krävs. Det är grundläggande att känna till elevernas starka sidor och ta fram dem i undervisningen. Då man tränar bör det således alltid göras på en sådan nivå och på ett sådant sätt att det samtidigt stärker elevens självbild.

Kännetecken

Skolår 1-3

Under de första skolåren grundläggs förmågan att känna igen ord. Olika strategier används. Elever med specifika läs- och skrivsvårigheter kan kännetecknas på följande sätt:

- svårigheter med kopplingen grafem-fonem (bokstav-ljud).
- sammanblandning av bokstäver (b/p, w/m, h/n, f/t).
- sammanblandning av auditivt lika bokstäver (d/t, b/p, f/v).
- brister i ordförrådet.
- problem med att segmentera ord till separata ljud och med att sätta samman ljud till ord.
- läs- och stavfel som innefattar svårigheter med sekvenser och förmågan att hantera korrespondensen ljud-symbol i form av t.ex. reversaler (/bli/bil), utelämnningar (tripp/tipp), tillägg (igen/ingen) och förväxlingar (där/bär).
- utelämnningar av ändelser både vid läsning och skrivning.
- svårigheter med att minnas hur ord stavas.

Skolår 4-9

Eleverna förväntas nu ha tillägnat sig den grundläggande läsförmågan och i skolan räknar man med att de kan läsa sig till ny kunskap. Många elever med specifika läs- och skrivsvårigheter har svårt att utveckla en ordigenkänningsförmåga. Det uppstår därför problem med den mer avancerade läsning som krävs för att kunna lyckas på de högre stadierna.

Kännetecken:

- svårigheter att läsa och stava flerstaviga ord, ofta utelämnas hela stavelser eller görs fel på enstaka ljud.
- svårigheter med ordstrukturer (prefix, stam, suffix), dvs. brister i den morfologiska medvetenheten.
- fel på frekventa korta ord (och, med, på, av).
- problem med läsförståelsen, ofta beroende på bakomliggande avkodningssvårigheter.
- svårigheter med att skriva texter beroende på svårigheter med att stava, organisera och strukturera idéer.

Att upptäcka elever med dyslexi.

Dyslexi är en ganska banal funktionsnedsättning, som dock blir ett allvarligt handikapp i en miljö som har höga krav vad gäller skriftspråket och därför skall skolan:

- ha kompetens vad gäller diagnostik och habiliterande insatser vad gäller dyslexi (speciallärare, skolpsykolog samt kunskap om dyslexi hos alla lärare)
- kartlägga (screena) eleverna för att finna elever med dyslektiska svårigheter och ytterligare finna deras starka och svaga sidor för att möjliggöra en meningsfull undervisning i klassrummet och träning hos speciallärare.

Kartläggningen genomförs från och med höstterminen åk 1 då man ser på fonologisk medvetenhet, bokstavskänedom, läsmognad, kopieringsförmåga och motorik. I åk 2-9

genomförs screening av alla elever vad gäller diktamen, ordavkodning och läsförståelse.

Klassläraren och specialläraren analyserar resultaten på samtliga elever. I denna kartläggning framkommer om det finns elever i riskzonen för dyslexi och vilka som är i behov av ytterligare utredning. Specialläraren är ansvarig för det praktiska, att testerna finns på skolan och att de utförs. Specialläraren rättar testerna och sammanställer resultaten samt är ansvarig för det fortsatta arbetet.

Efter samtal och överenskommelse med föräldrar/elev görs en grundligare utredning för att finna starka och svaga sidor och skapa förutsättningar för elevinsikt och medansvar. Specialläraren utför de språkliga analyserna och skolpsykologen den kognitiva profilen.

Utgående från kartläggningen, som alltid beaktar elevens helhetssituation, uppgörs ett individuellt åtgärdsprogram i samråd med eleven (elevens medansvar är en grundförutsättning), elevens föräldrar, berörda lärare och föreståndare. Det är viktigt att i åtgärdsprogrammet visa på elevens starka och svaga sidor. Åtgärdsprogrammet bör regelbundet utvärderas och revideras för att hitta de rätta arbetssätten för eleven. Detta görs i samband med utvecklingssamtalen. Åtgärdsprogrammet bör undertecknas av förälder, elev och lärare.

Användningen av diagnostiska läs- och skrivprov i Brändö grundskola

ÅK	Tidpunkt	Typ av test
1	Augusti-september	<ul style="list-style-type: none"> - Bokstavskänedom - Motorik - Språkutveckling och språklig medvetenhet - "Fonolek", visuella prov (bearbetning av hörsel och synintryck) - Taltest - Vårtestet 1 (ordförståelse, läsförståelse, diktamen) - H4 (mätning av lästekniska förmågan)
2	Augusti-september Februari-mars	<ul style="list-style-type: none"> - Uppföljning av svaga elever - Vårtestet 2/ DLS 2 (B.Järpsten/Psykologiförlaget AB) - H4
3	Augusti-september Februari-mars	<ul style="list-style-type: none"> - H4 - Makeko (test i det centrala lärostoffet i matematik.) - DLS 3 (B.Järpsten/Psykologiförlaget AB)
4	Februari - mars	<ul style="list-style-type: none"> - DLS 4-6 (B.Järpsten/Psykologiförlaget AB) - Makeko
5	Oktober	<ul style="list-style-type: none"> - "Ida och Filip"; kartläggning av läsförståelse i åk 5 (Lärum) - Makeko
6	Februari-mars	<ul style="list-style-type: none"> - Vid behov DLS 4-6 (Järpsten och Taube) - Makeko
7	September	<ul style="list-style-type: none"> - "LS, klassdiagnoser i läsning och skrivning för högstadiet och gymnasiet"(Psykologiförlaget AB); kontroll av läshastighet och läsförståelse - Rättsavning - Lexia - Makeko
8-9	September	<ul style="list-style-type: none"> - Vid behov

Åtgärder

Undervisning

Undervisningen kan ske antingen inom klassens ram eller individuellt. Hur undervisningen organiseras måste avgöras separat för varje elev beroende på arten och graden av svårigheterna. Varje individ har sitt mönster av starka och svaga sidor och ingen metod kan anses gälla för alla elever. Delar som man behöver betona speciellt är:

- medveten träning för att utveckla fonologisk medvetenhet.
- medveten träning i bokstav-ljud kopplingen och i de regler som styr språkets struktur.
- regelbunden repetition av tidigare moment.

Förslag:

- gör det möjligt för eleverna att få undervisning i liten grupp eller individuellt under viss tid för att kunna säkerställa och repetera kunskap.
- erbjud hjälp att föra anteckningar (t.ex. få kamrats eller lärarens anteckningar)
- erbjud förlängd tid för att göra klart uppgifter och prov (kan vara upp till 50 % längre).
- reducera antalet uppgifter inom ett visst område (t.ex. antalet ord i främmande språk).
- arrangera muntliga provtillfällen eller läs uppgifterna högt för eleven.
- erbjud och uppmuntra redovisningar som görs m.h.a. bilder, teckningar mm.
- ge tidsplanering för alla uppgifter och ge stöd under arbetets gång.
- ge eleven en planeringsbok, som kan signeras av lärare och föräldrar.
- låt eleven läsa upp högt det han skrivit.

Hjälpmedel

Den tekniska utvecklingen har öppnat många dörrar för elever med läs- och skrivsvårigheter. Den innebär en ytterst viktig möjlighet för dem att skaffa sig information, att utöka sin kunskap och är ett betydelsefullt komplement till traditionell läsning och skrivning.

T.ex. att få:

- använda Daisyspelare och talböcker.
- att använda filmklipp och vanlig film för att presentera information.
- använd dator med ordbehandlingsprogram och stavningskontroll vid friskrivning.
- arbeta med övningar som innebär träning vid tangentbordet.
- använda utvalda datorprogram för läs- och skrivinlärning.